

Pensjonskostnader og –premier på kort og mellomlang sikt

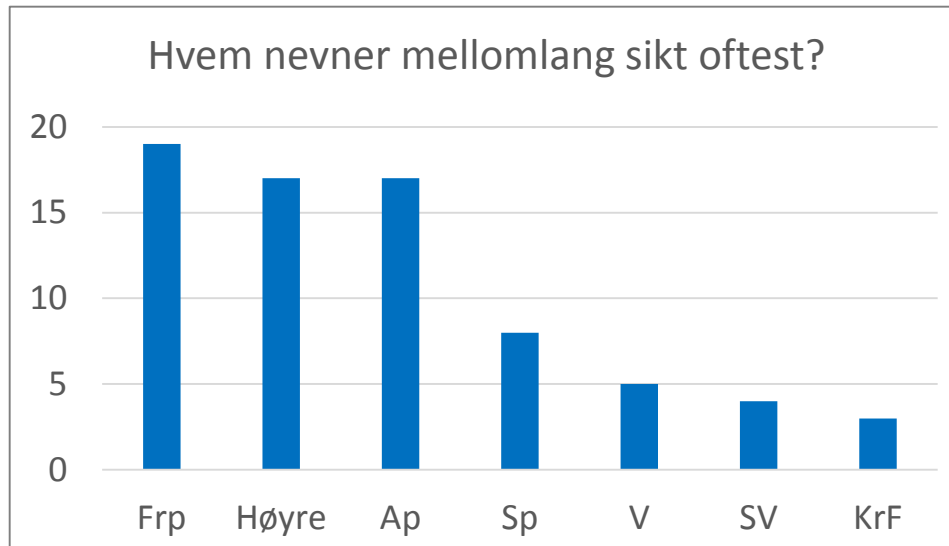
TBU-seminar

Oslo, 10. desember 2015

Åmund T. Lunde,

adm. direktør i Oslo Pensjonsforsikring AS
styreleder i Asker kommunale pensjonskasse

Hva betyr «mellomlang sikt»?

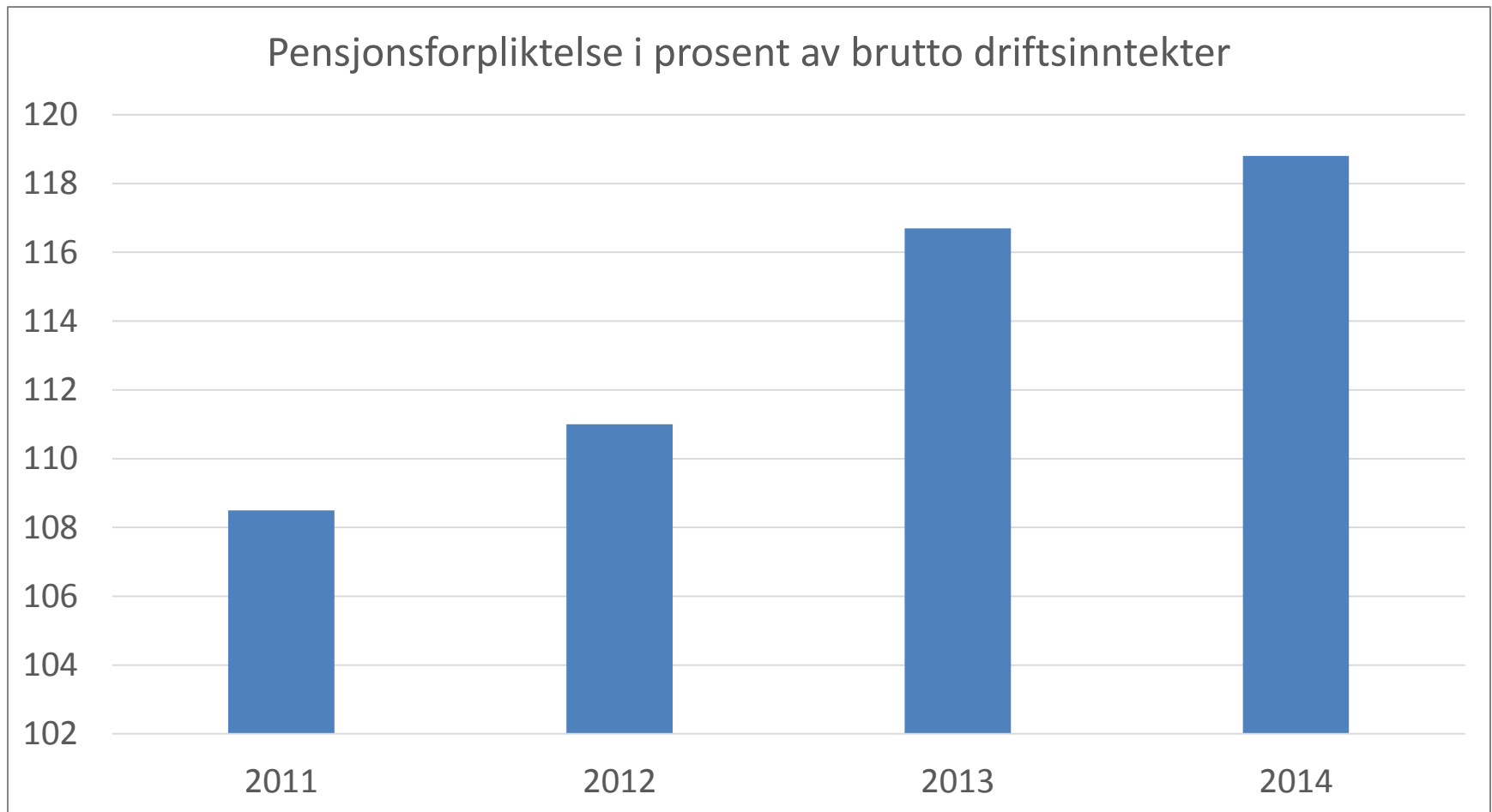
Oppgave 1

Etterspørselssjokk

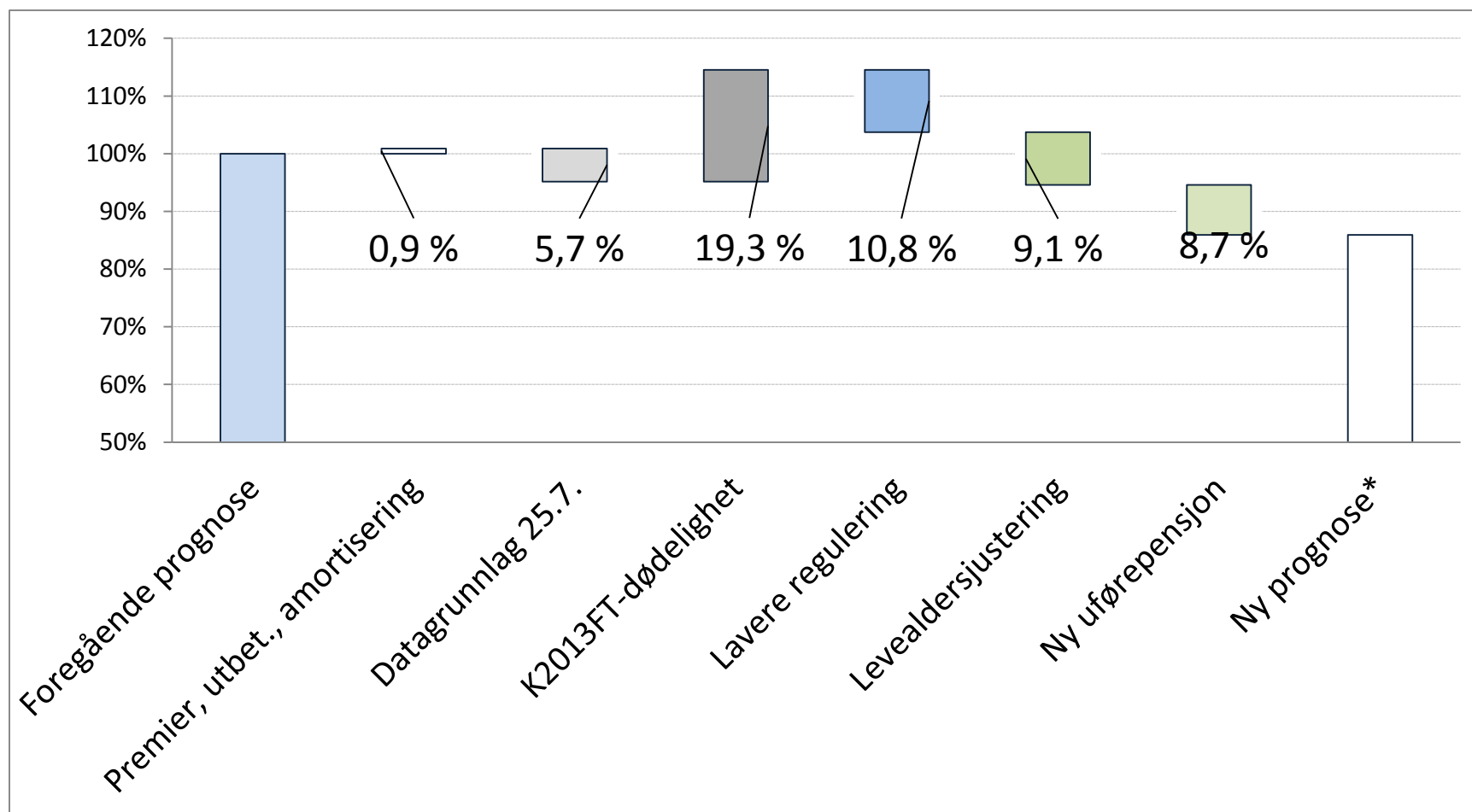
AS-AD analyse: Anta at konsumentenes etterspørselsadferd preges av *økt optimisme* i øyeblikket (an increase in consumer confidence). Dette betyr at konsumentenes forbruk øker for ethvert nivå på disponibel inntekt, Y_D . Hva skjer med posisjonen til AD, AS, IS, LM kurvene på mellomlang sikt? Hva skjer med *produksjon*, *rentensnivå* og *prisenivå* på mellomlang sikt? Anta at økonomien var i langsiktig, naturlig likevekt før økningen i konsumentenes optimisme.

Gjenta analysen under forutsetning om at skattenivået øker (istedet for konsumentenes optimisme)!

Sterk vekst i kommunesektorens pensjonsforpliktelser, (men midlene har økt om lag like mye)

Mange faktorer spiller inn i pensjonskostnadene: Endring i prognose for Oslo for 2015, beregnet i juni 2014

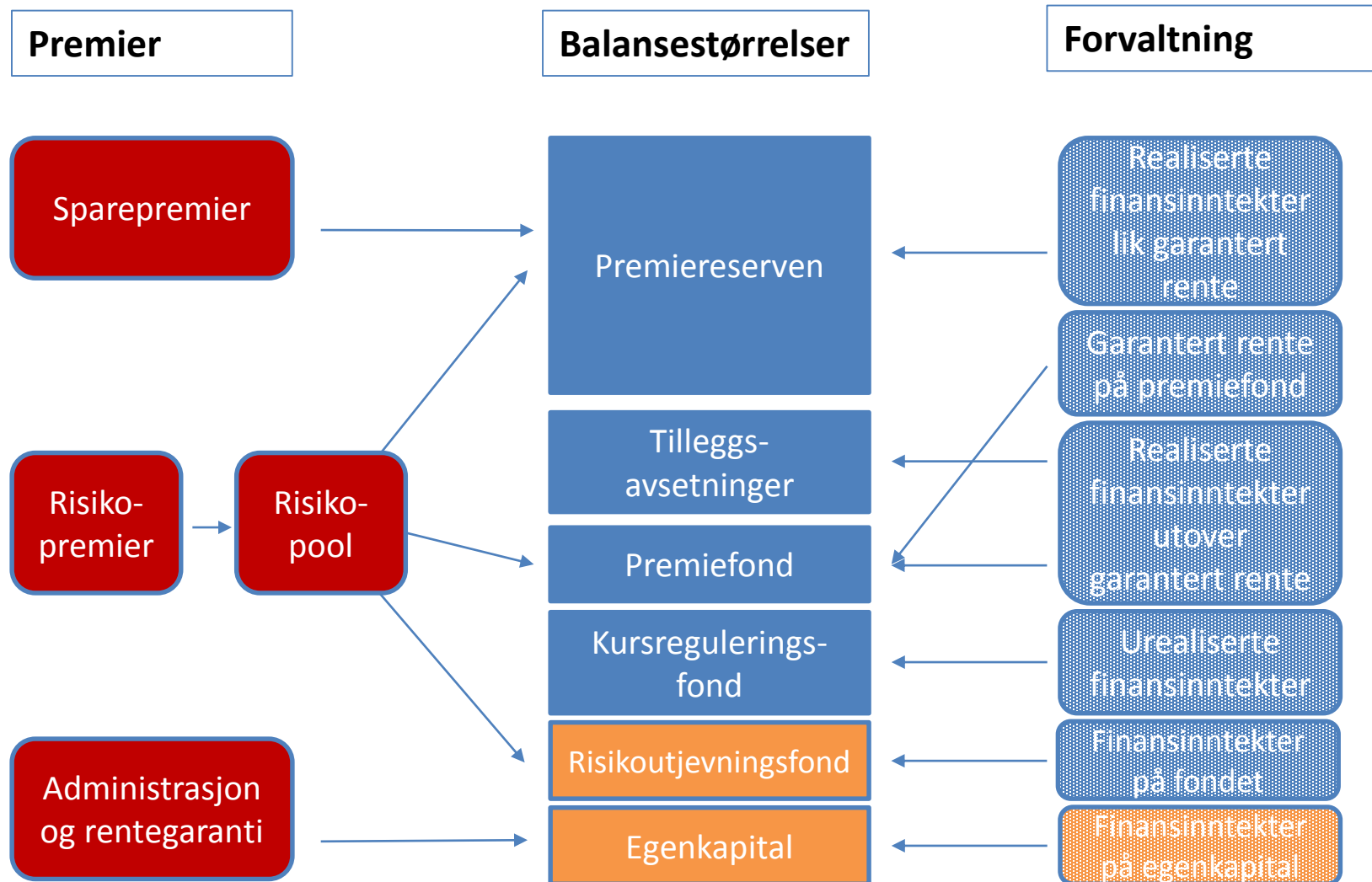

Til slutt (eller på «mellomlang sikt»): det er premien det dreier seg om!

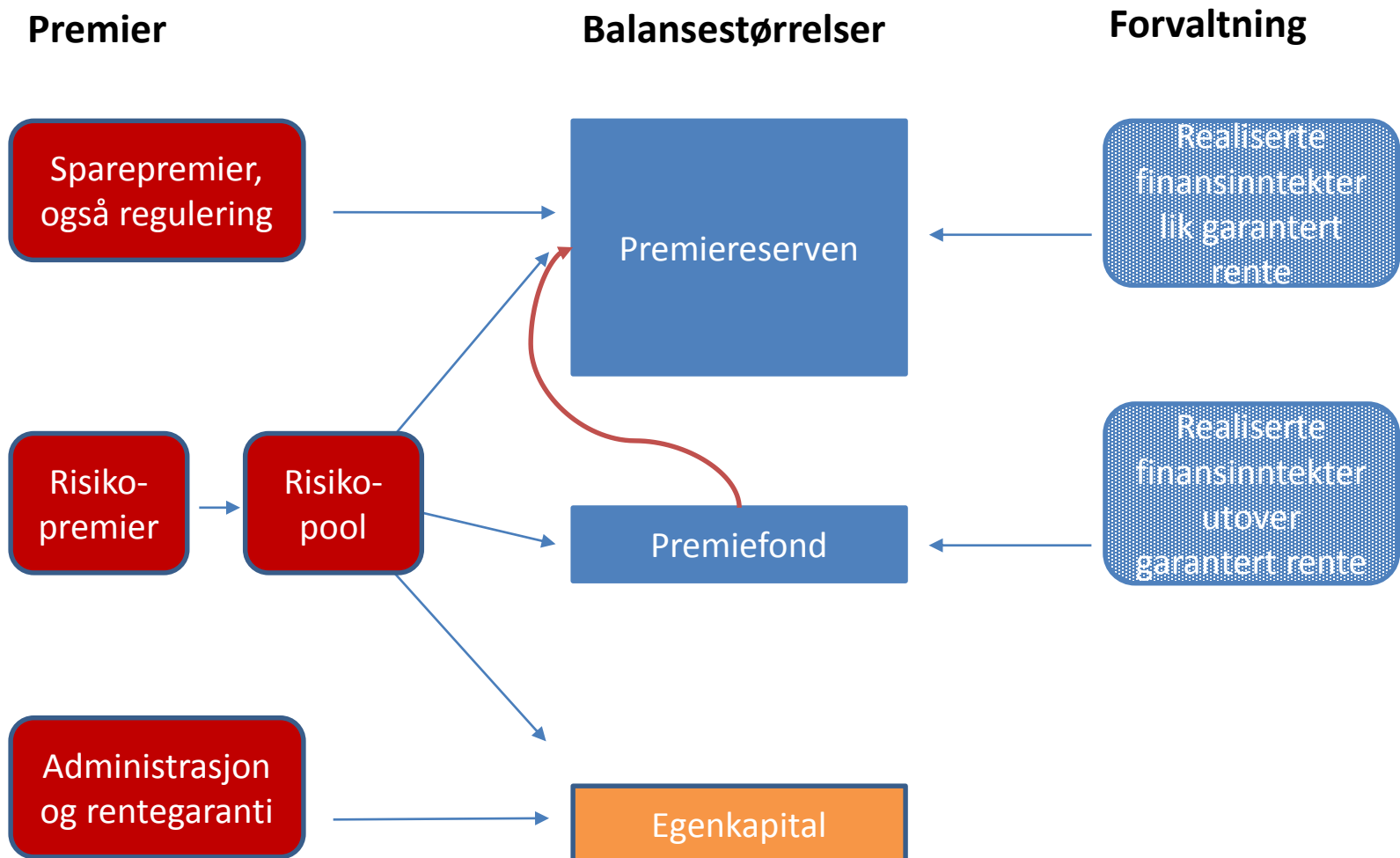
	Årets pensjonsopptjening (SCC)
+	Rentekostnad (av pensjonsforpliktelsen (PBO))
-	Forventet avkastning (på pensjonsmidlene)
=	Netto pensjonskostnad
+	Amortisering av premieavvik
+	Administrasjonskostnad
=	Samlet kostnad (før AGA)

- GKRS innført i kommunesektoren i 2002. Bakgrunnen var sviktende avkastning, i kombinasjon med høy lønnsvekst.
- Den tradisjonelle modellen i KLP, der reguleringspremien ble betalt av avkastningen, falt sammen og innbetalingen steg kraftig.
- GKRS skiller seg fra NRS ved politisk fastsatte forutsetninger og amortisering av premieavvik.
- Siden kostnader og premier har steget: kommunesektoren har skjøvet på kostnadene.

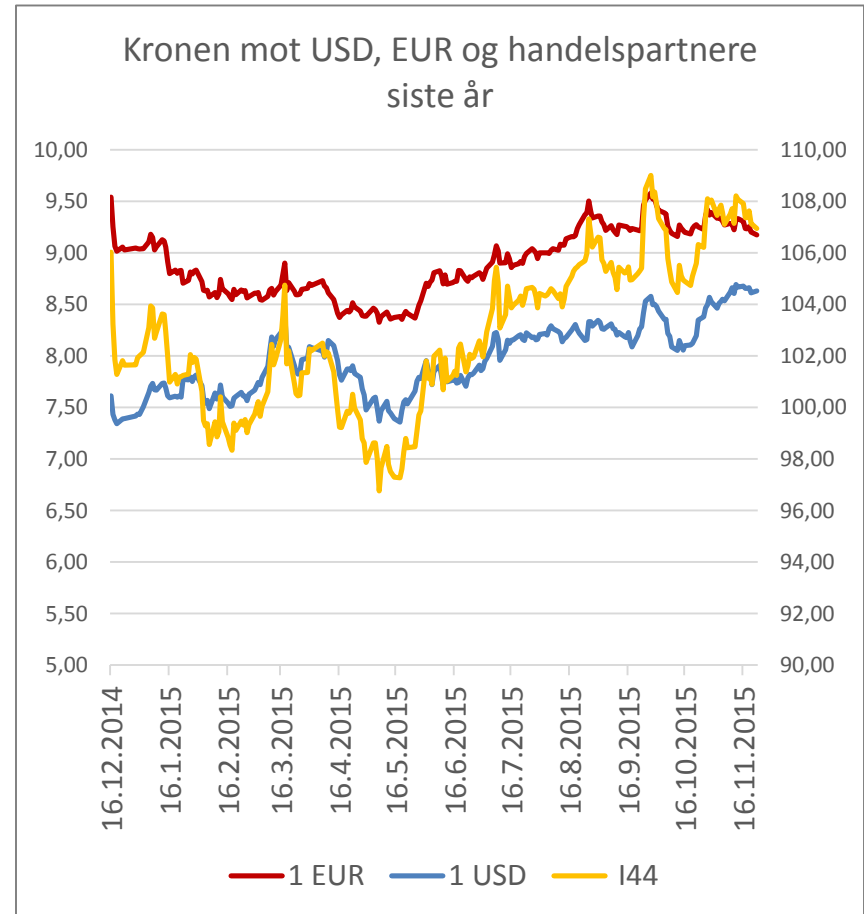
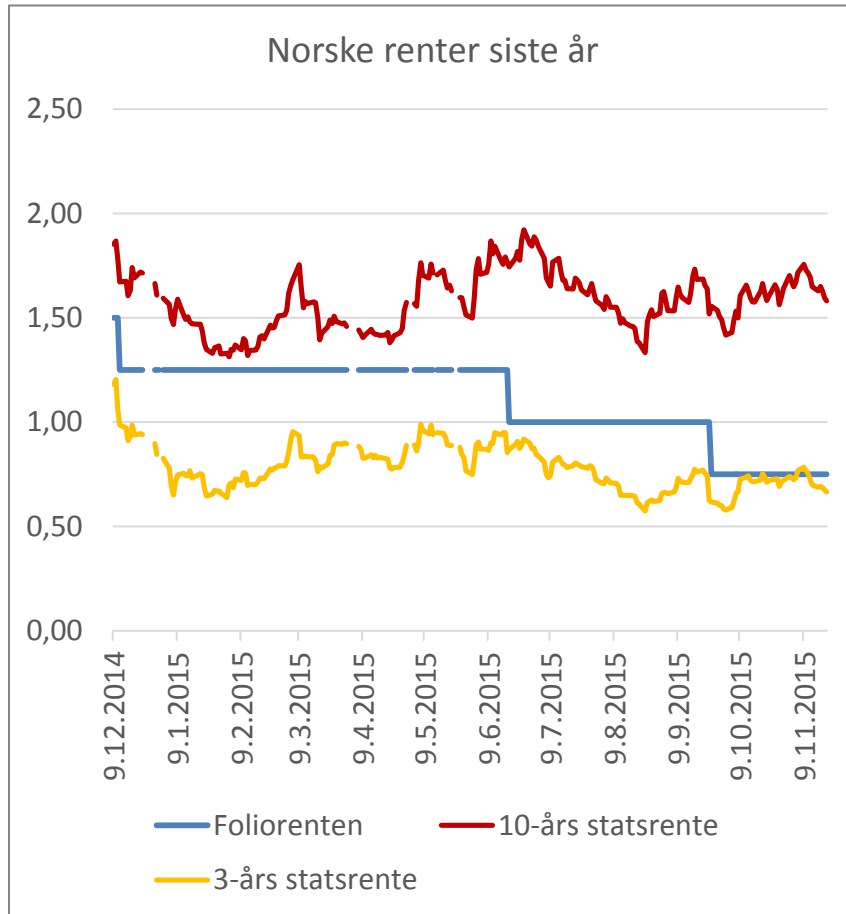
Økonomien i en pensjonsordning

Og da dreier det seg om hva skjer med premien, og hvor mye hjelp får du fra finansene?

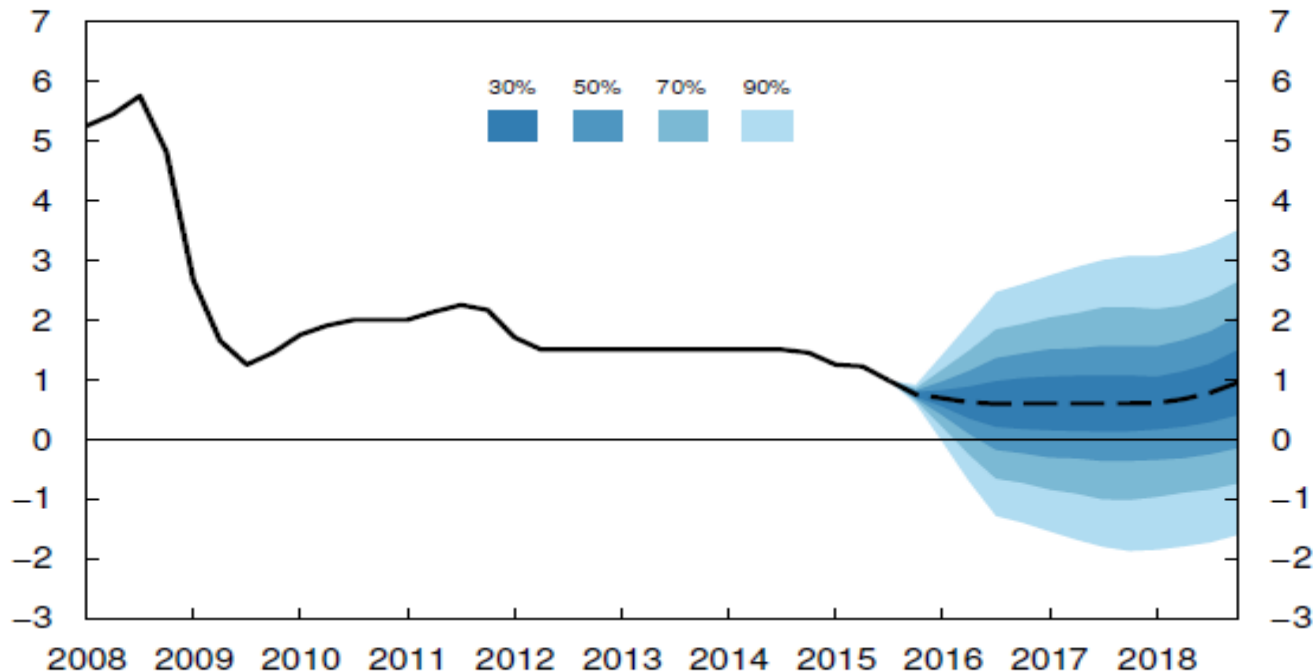
Markert svekkelse av kronen siste 12 måneder har gjort mye av tilpasningsjobben

Over 25 prosent sannsynlighet for negativ styringsrente, men fall i markedsrenter begrenses av 0!

Figur 2.4a Anslag på styringsrenten i referansebanen med sannsynlighetsfordeling.¹⁾ Prosent. 1. kv. 2008 – 4. kv. 2018²⁾

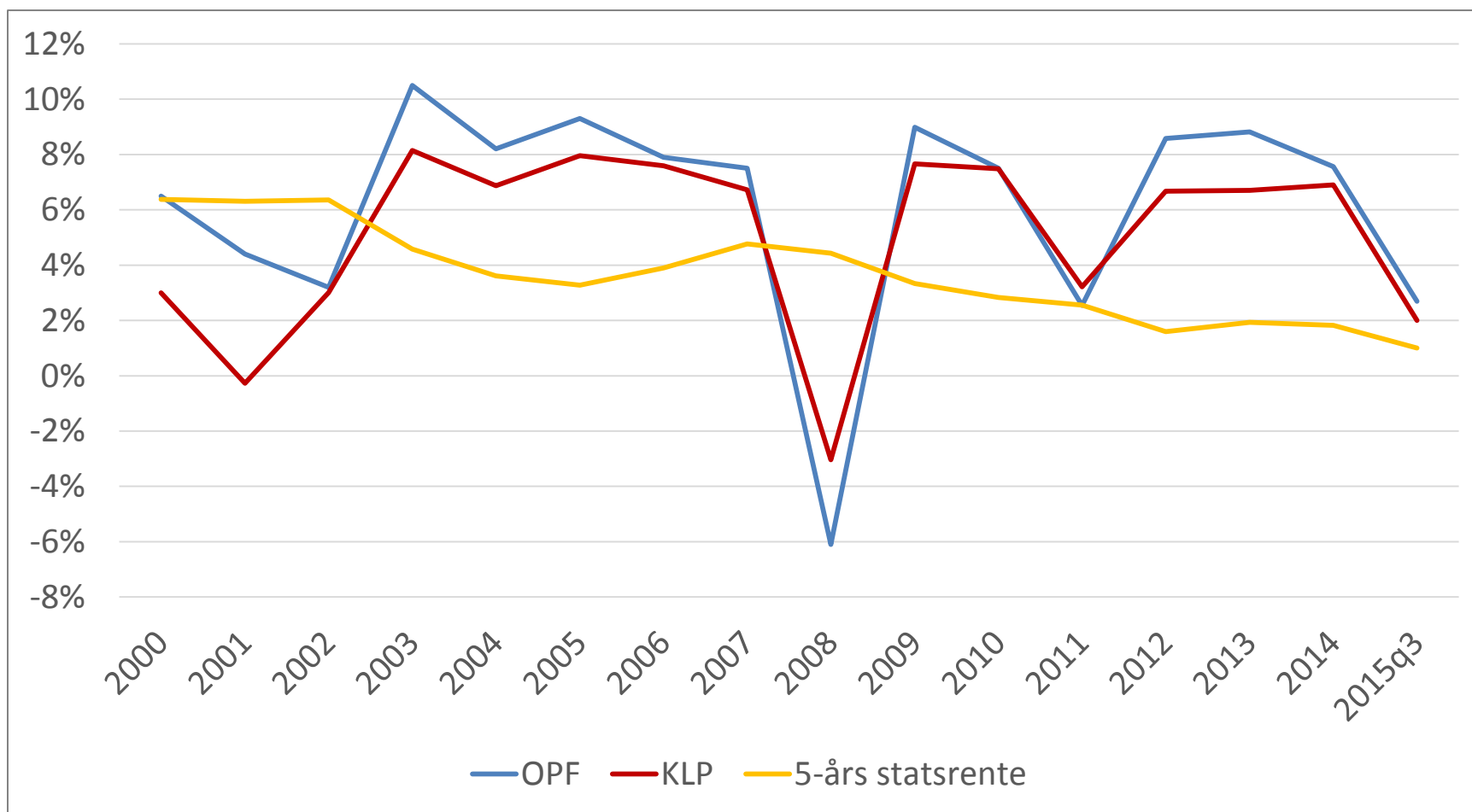
1) Usikkerhetsviftene er basert på historiske erfaringer og stokastiske simuleringer fra vår makroøkonomiske hovedmodell, NEMO, se ramme på side 20. Usikkerhetsviften for styringsrenten tar ikke hensyn til at det kan eksistere en nedre grense for renten.

2) Anslag for 3. kv. 2015 – 4. kv. 2018 (stiplet)

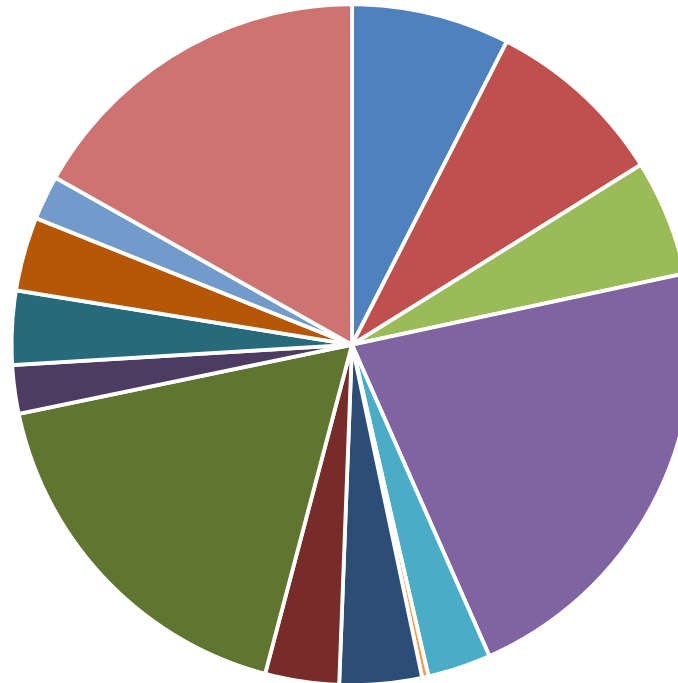
Kilde: Norges Bank

Tendens til fallende avkastning, på grunn av lavere rente?

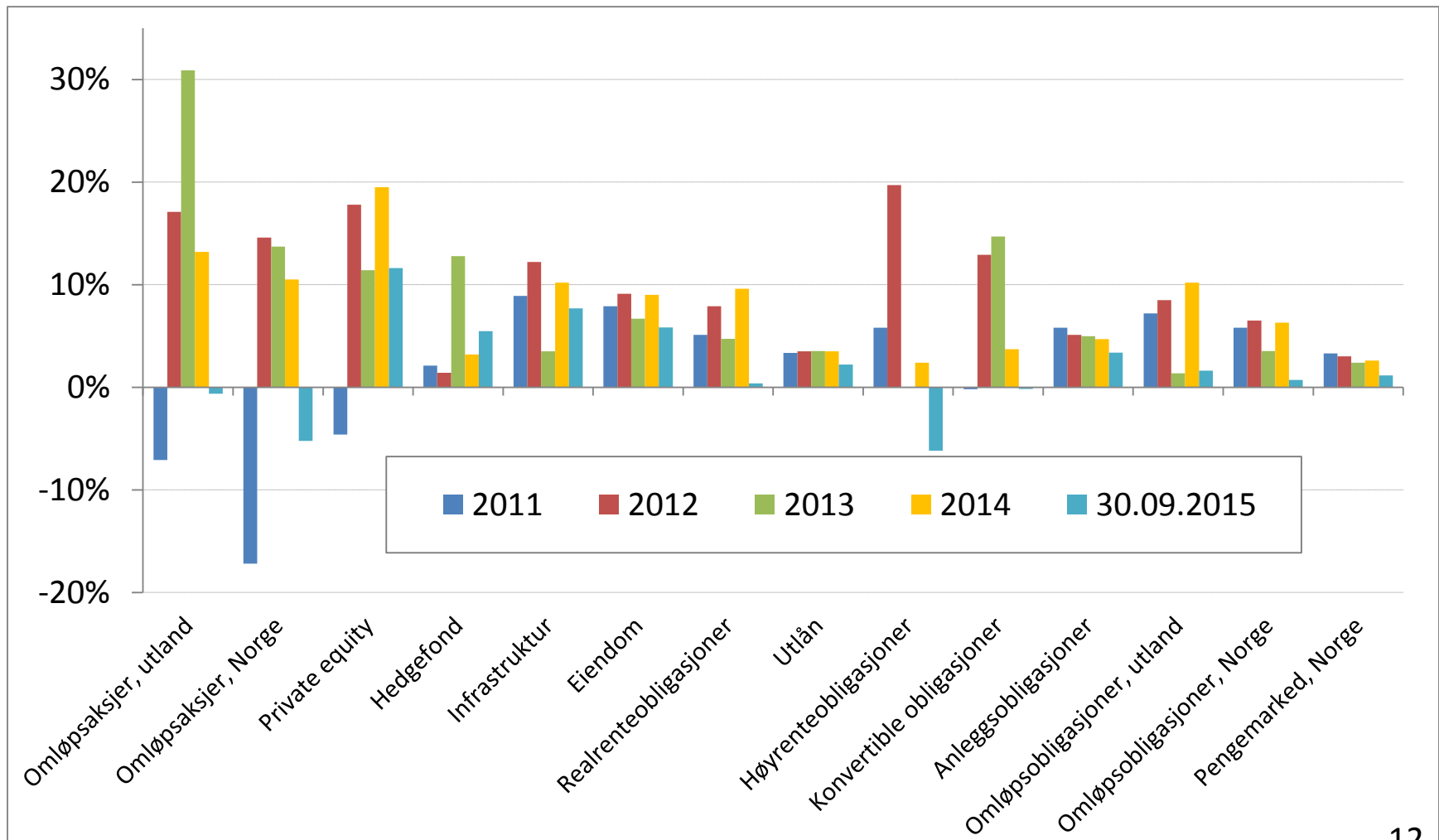

For å unngå at pensjonskostnadene stiger og svinger for mye når renten faller, investerer vi i mye annet også

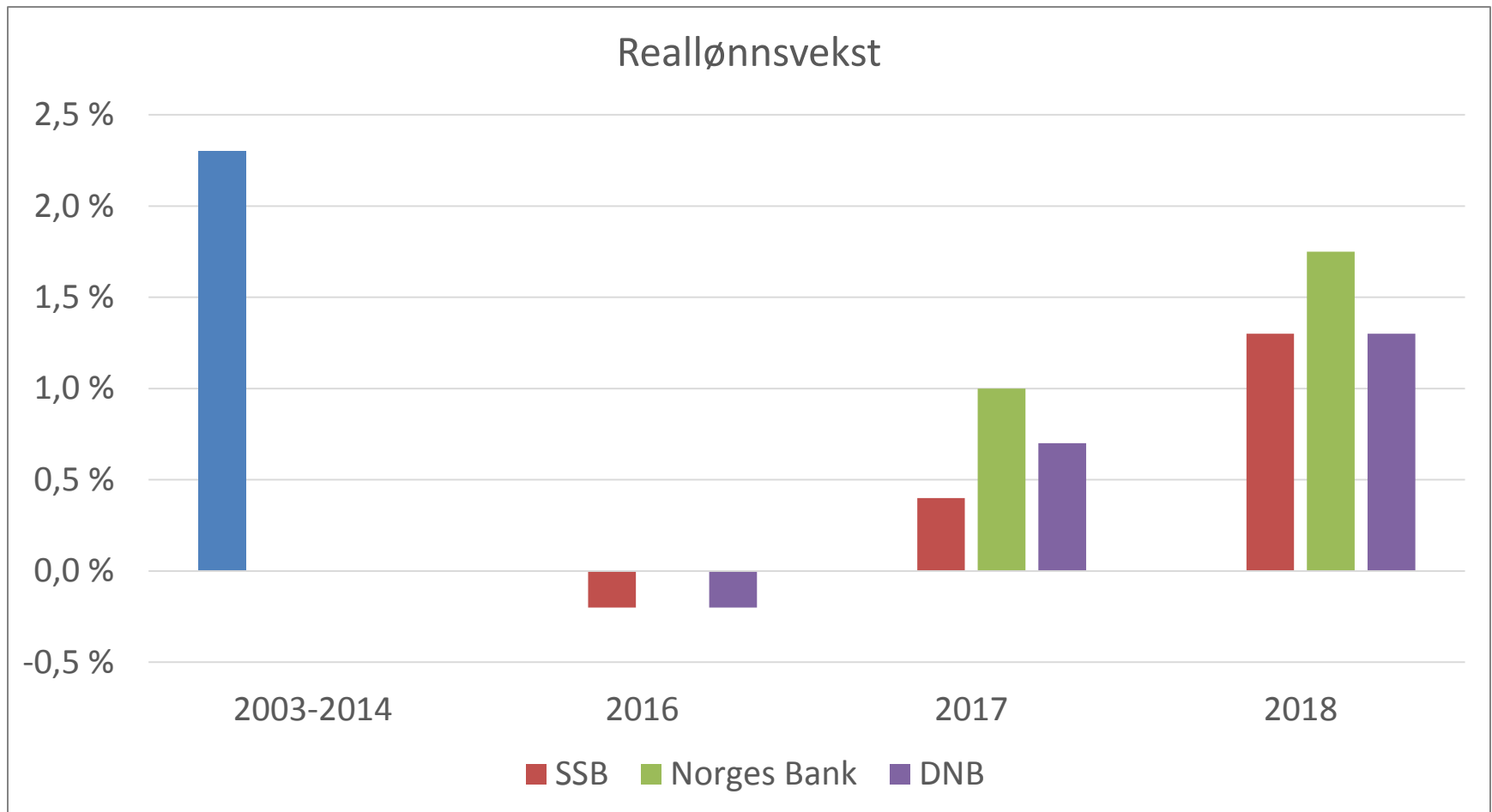

■ Pengemarked, Norge	■ Omløpsobligasjoner, Norge	■ Omløpsobligasjoner, utland	■ Holde til forfall-obligasjoner
■ Konvertible obligasjoner	■ Høyrenteobligasjoner	■ Utlån	■ Realrenteobligasjoner
■ Eiendom	■ Infrastruktur	■ Hedgefond	■ Private equity
■ Omløpsaksjer, Norge	■ Omløpsaksjer, utland		

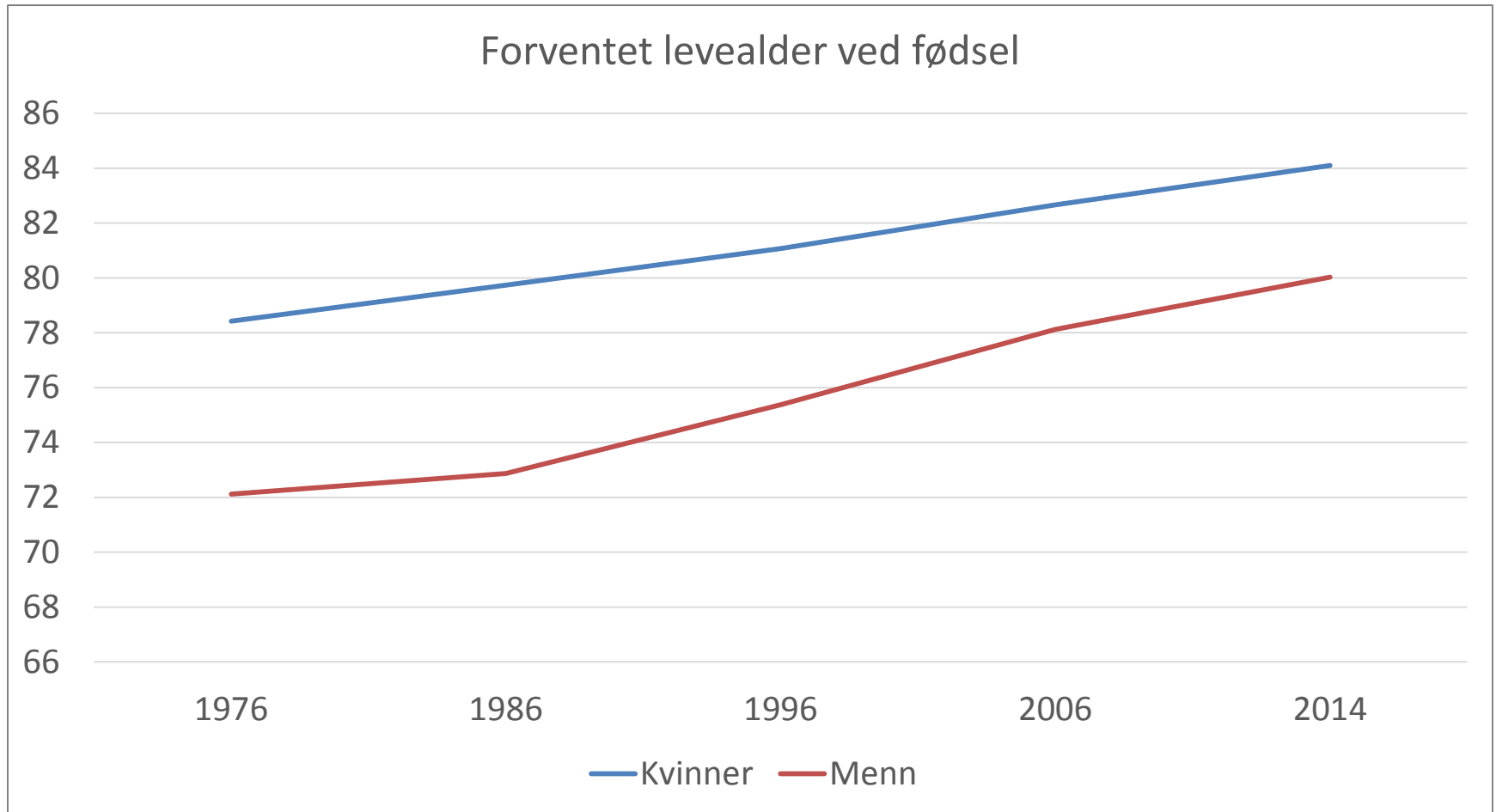
Avkastning svinger. Derfor putter vi pengene i ulike aktivaklasser

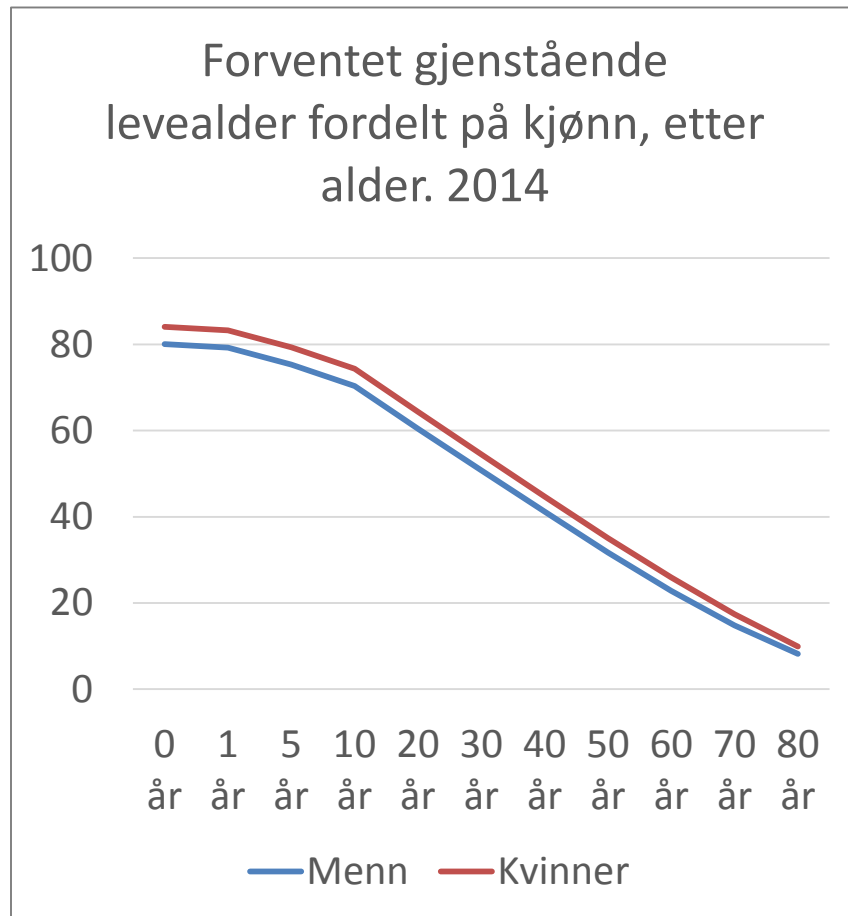
Men lønnsveksten skal falle mer enn renten, noe som gir lavere kostnad over tid

Levealderen fortsetter å øke, og særlig for menn

En 40 år gammel kvinne blir: 84,7 år i følge SSB, 90,2 år om hun er forsikret men 91,7 år i premien

- Levealdersjustering demper virkningen av økt levealder betydelig, men ikke helt.
- Delingstall tar ikke hensyn til forbedring etter fastsettelsen ved fylte 62 år.
- Forsikringsbestanden kan utvikle seg bedre enn befolkningen.
- Marginer i premiegrunnlaget gir påslag – innføring av nytt grunnlag hevet kravet til premiereserve med 5 prosent.

Endringer i regelverk koster

Ny offentlig tjenestepensjon

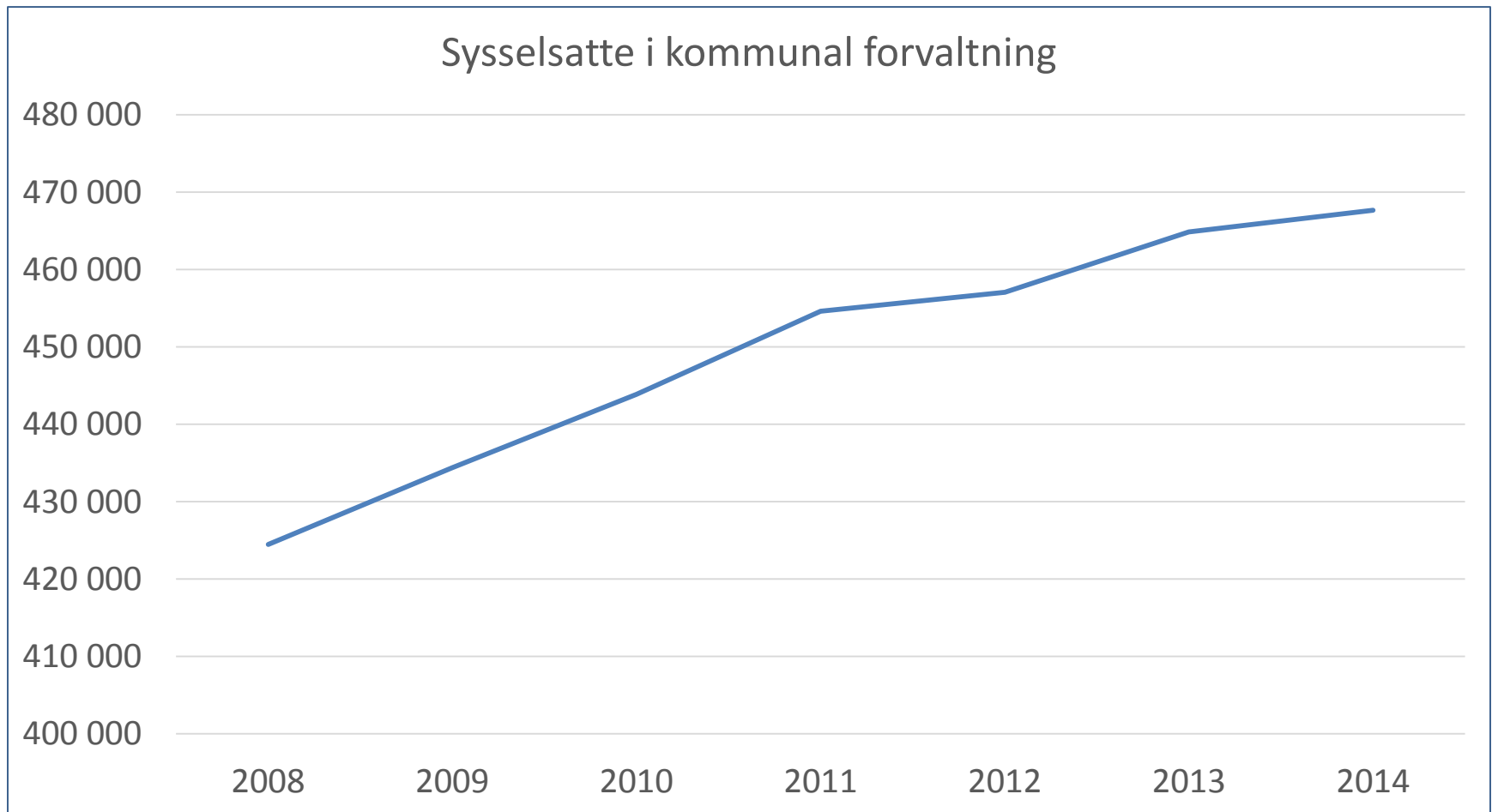
- Dagens offentlige tjenestepensjon er komplisert og svært dyr å administrere.
- Arbeidsgivere og –takere utreder ny modell etter prinsippene fra folketrygden.
- Vi vet ikke hvordan den blir, og hvordan den påvirker premier.
- Dess større tilpasninger som lages til hovedmodell, dess lenger overgangsordninger, jo høyere blir administrasjonskostnaden.

Nye kapitalkrav

- Innføres for livsforsikringssselskaper i 2016. Pensjonskasser får ventelig samme regelverk om noen år.
- Økte krav til kapitalbinding innebærer høyere kostnader for selskapene og mindre konkurranse enn før.
- Rentenivået får større betydning for premien enn før. Dess lavere rente, jo høyere rentegarantipremie. Slår også inn i kostnaden umiddelbart
- Både OPF og KLP er svært solide, slik at oppbyggingen til nye kapitalkrav er slutført

Men ikke glem at en viktig driver til kostnadsveksten ligger her ...

Slik virker ulike faktorer på premiene

Faktor	Pensjonspremie
Renten øker	Økt rente gir økt avkastning og overskudd til premiefond. Over tid lavere rentegarantipremie
Lønnsveksten tiltar	Økte reguleringspremier og høyere premiegrunnlag
Lavere «reallønnsvekst»	Lavere engangspremier relativt til tilført avkastning
Levealder øker	Økte premier og økt krav til premiereserve, til tross for levealdersjustering
Pensjonsordningen svekkes	Premieendring. Frigjøring av premiereserve til kundene
Økte kapitalkrav	Høyere rentegarantipremie

En forsøksvis konklusjon: Den sterke veksten ligger bak oss

- Både reallønnsveksten og realrenten skal ned, men lønnsvekst mer ned enn rente = lavere kostnad/premie
- Avkastning på andre aktiva faller når renten faller, selv om det er enkelte andre mekanismer på kort sikt
- Levealder fortsetter å stige, og vil lede til noe høyere premier, selv om pensjoneringsalderen stiger i takt
- Flere i pensjonsmoden alder gir høyere engangspremier i en bruttoordning
- Vi vet ikke hva den nye tjenstepensjonsordningen i kommunesektoren blir!